

momentum⁰¹

Side 1
Fald i danskernes arbejdstid
kan gå ud over vækst og velfærd

Momentum 01
Januar 2023
15. årgang / KL

Fald i danskernes arbejdstid kan gå ud over vækst og velfærd

Af Kim Andreasen
Analyse: Teis Bay Andersen, KL Analyse & Makro

Den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid pr lønmodtagere i Danmark er siden 2000 faldet fra 32,3 til 30,7 timer. Især i den private sektor er der sket et fald, viser ny analyse fra Momentum. Den faldende arbejdstid risikerer at få konsekvenser for fremtidens vækst og velfærd, vurderer to økonomiprofessorer.

Danskernes arbejdstimer har igennem årene været et tema i den politiske debat. Tilbage i 2010 lancerede Socialdemokraterne og SF et udspil om, at danskerne skulle bruge 12 minutter mere hver uge på arbejdet for at imødekomme de økonomiske udfordringer og et stigende antal ældre, som allerede var tydelige dengang. Nogle år tidligere var Lars Løkke Rasmussen ude med et lignende forslag, da han som finansminister så det som et alternativ til Arbejdsmarkeds-kommissionens forslag om, at dagpengeperioden skulle forkortes og efterlønnen forringes.

Men udviklingen har sidenhen kun været modsat. På bare 20 år er den ugentlige arbejdstid faldet med 1,5 time, da vi i gennemsnit arbejdede 30,7 timer pr. uge i 2021 mod 32,3 i 2000. Når man altså tager

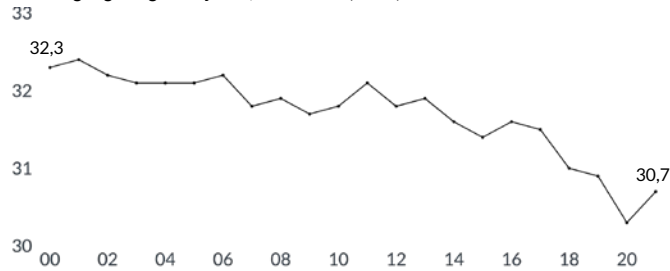
højde for ferie og feriedage og derfor regner ud fra, at vi i gennemsnit arbejder 44 uger om året. Faldet udgør på årsbasis 70 timer, da vi er gået fra 1.421 timer til 1.351 timer om året i perioden. Det viser en ny analyse fra Momentum foretaget på baggrund af tal fra Danmarks Statistik.

Når den tid danskerne bruger på at arbejde bliver mindre, kan det få en afgørende negativ indvirkning på fremtidens vækstmuligheder og velfærd, fastslår Nina Smith, professor i økonomi ved Institut for Økonomi på Aarhus Universitet.

”Det er en kæmpe udfordring for vores samfund, at folk ønsker sig kortere arbejdstid. Især er det et problem for et land som Danmark, hvor man er så afhængig af at skulle finansiere en stor offentlig sektor,” siger Nina Smith og uddyber.

”Vi har indgået en velfærdskontrakt med hinanden om, at vi arbejder og betaler skat, men så har vi til gengæld en offentlig sektor, der tager sig af os, når vi bliver syge og gamle og sørger for, at vi får en uddannelse m.v. Hvis arbejdstiden falder, rammes den offentlige sektor dobbelt. Ikke nok med, at det bliver dyrere at producere en times velfærd, når der er færre hænder. Grundlaget for beskatning bliver også

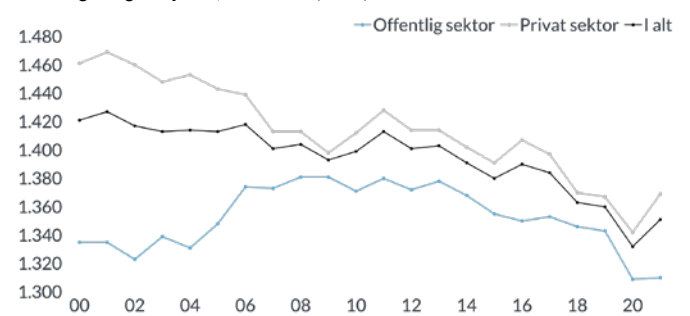
Udvikling i ugentlige arbejdstid, 2000-2021 (timer)

Note: Ugentlig arbejdstid er udregnet ud fra antagelsen om, at man i gennemsnit arbejder 44 uger om året.

Kilde: Momentum. Egne beregninger på baggrund Danmarks Statistik.

Udvikling i årlig arbejdstid, 2000-2021 (timer)

Kilde: Momentum. Egne beregninger på baggrund Danmarks Statistik.

mindre, jo mere fritid vi vælger, hvilket betyder færre indtægter til det offentlige og dermed dårligere service.”

Professor i økonomi, Torben M. Andersen, er Nina Smiths kollega på Institut for Økonomi ved Aarhus Universitet. Han finder også udviklingen bekymrende.

”Når den enkelte vælger at arbejde mindre, hvilket man er helt i sin gode ret til – betyder det færre skatteindtægter. Men samtidig ændrer man ikke sine krav til, hvad det offentlige skal kunne levere. Det er et paradoks, som de færreste har blik for,” siger han.

Med et regnestykke viser Nina Smith, hvor stor en betydning arbejdstiden har for vækstregnskabet.

”Det er en kæmpe udfordring for vores samfund, at folk ønsker sig kortere arbejdstid. Især er det et problem for et land som Danmark, hvor man er så afhængig af at skulde finansiere en stor offentlig sektor”

Nina Smith,
professor i økonomi ved Institut
for Økonomi på Aarhus Universitet

”I de seneste 40 år har den årlige realvækst i Danmark samlet set været cirka 1,5 procent. 2 procent af væksten kan forklares med, at vi bliver dygtigere og mere effektive, får ny viden og at uddannelsesniveauet hæves. Herfra kan man så trække 0,5 procent, som skyldes, at vi arbejder mindre, og så lander vi på de 1,5 procent,” forklarer hun.

En pointe der også går igen i Momentums analyse, hvor man har set på, hvad der har drevet væksten i BNP i perioden 2000-2021. Væksten var i perioden på 30 procent, hvoraf 10,6 procent kan tilskrives en øget beskæftigelse, mens faldet i arbejdstid trak i den forkerte retning med et minus på 7,8 procent. Man ender derved med, at væksten i høj grad er drevet produktivitetsstigningen på 27,2 procent. Mere nøjagtigt har forbedret produktivitet stået for 91 procent af velstandsforbedringen siden 2000, mens øget arbejdsudbud kun har bidraget med 9 procent.

Langvarigt fald i arbejdstiden

Momentums analyse viser desuden, at det ikke er nogen ny trend, at danskerne arbejder mindre. Fra 1966 er det årlige antal arbejdstimer faldet fra 1.918 til 1.351. Det største fald skete fra 1966 til 1976, hvorefter der på nær nogle år i 90'erne været et kontinuerligt svagt fald.

Udviklingen skyldes ifølge Torben M. Andersen først og fremmest, at vi er blevet rigere, ikke bare i Danmark, men i alle OECD-landene.

”Noget af den rigdom har vi omsat i kortere arbejdstid og længere ferie. Selv om gennemsnitsdanskere arbejder færre timer om året, har den materielle velstand stadigvæk været stigende, så vi har haft råd til at arbejde mindre,” forklarer Torben M. Andersen.

Nina Smith supplerer: ”Jo mere velstående vi bliver, jo mere fritid ønsker vi os. Det viser meget økonomisk forskning. Fritid er et gode, der har en stor indkomstelasticitet. Det vil sige, at når BNP vokser, som den jo har gjort igennem mange år, ønsker vi os mere fritid,” siger hun.

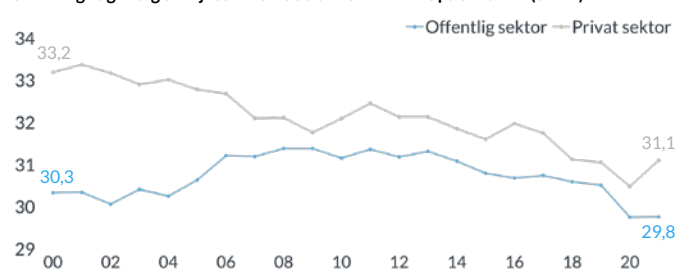
Den mekanisme slår ifølge Nina Smith særligt markant igennem i Danmark igen på grund af det relativt høje skattetryk.

Udvikling i årlig arbejdstid, 1966-2021 (timer)

Kilde: Momentum. Egne beregninger på baggrund Danmarks Statistik.

Udvikling i ugentlig arbejdstid fra 2000 til 2021 fordelt på sektorer (timer)

Note: Ugentlig arbejdstid er beregnet ud fra en antagelse om, at man i gennemsnit arbejder 44 uger om året.

Kilde: Momentum. Egne beregninger på baggrund Danmarks Statistik.

”Det betyder, at mange føler sig fristet til at vælge fritid fremfor mere arbejde, og indtil videre er der ingen finansminister, der er lykkedes med at beskutte fritid,” siger Nina Smith.

Torben M. Andersen forklarer, at der også er en sammenhæng mellem, hvor stor en andel af befolkningen der er i beskæftigelse og den gennemsnitlige arbejdstid:

”Desto flere, der arbejder, desto mindre er den gennemsnitlige arbejdstid. I Danmark har vi en stor andel i beskæftigelse, men vi har også bragt nogle grupper ind på arbejdsmarkedet, som enten ikke er interesserede i at arbejde fuldtid, eller som ikke er i stand til det.”

”Noget af den rigdom har vi omsat i kortere arbejdstid og længere ferie. Selv om gennemsnitsdanskere arbejder færre timer om året, har den materielle velstand stadigvæk været stigende, så vi har haft råd til at arbejde mindre”

Torben M. Andersen,
professor i økonomi ved Institut
for Økonomi på Aarhus Universitet

Faldet i arbejdstiden er sket både i det private og offentlige sektor. Men det har været mest markant i det private. Analysen viser således, at mens en offentlig ansat i gennemsnit arbejdede 0,5 timer mindre pr. uge i 2021 sammenlignet med 2000, var det tilsvarende tal 2,1 timer for en privat ansat. Dog arbejder privatansatte stadig 1,3 timer mere i gennemsnit pr. uge end offentligt ansatte.

Når arbejdstiden blandt de privatansatte i de senere år er faldet forholdsvist mere, end man ser i det offentlige, kan det hænge sammen med udviklingen på arbejdsmarkedet, mener Nina Smith.

”Tidligere var det i høj grad kvinderne, der var på deltid, arbejdede i det offentlige og tog sig af husholdningen og børnene, mens mændene arbejdede fuldtid i det private. Mændene tager nu en større andel af opgaverne i familien,” siger hun og tilføjer, at man også skal huske, at faldet skal ses i lyset af, at arbejdstiden i det private starter fra et højere udgangspunkt.

Reformer er ikke nok

Hvis tendensen med faldende arbejdstid fortsætter, blinker alle advarselslamper. For så vil både den offentlige og private sektor komme til at mangle arbejdskraft i de kommende år. En tidligere Momentum-analyse har således vist, at der vil mangle 90.000 medarbejdere i 2030.

Men er det overhovedet muligt at ændre eller bare oprette status quo i arbejdstiden – ikke mindst i det private, som altså har oplevet et forholdsmæssigt større fald end det offentlige de seneste år?

Mange taler om at reformer, der kan udvide arbejdsstyrken, er helt afgørende. Men hverken Nina Smith eller Torben M. Andersen ser for sig, at reformer for alvor kan løse problemet.

Nina Smith glæder sig dog over, at det er lykkedes at komme igennem med pensionsreformerne, og at de er utrolig vigtige for finansieringen af velfærdsstaten i fremtiden. Men ifølge hende bliver det svært at få succes med andre reformer.

Faktorer bag den økonomiske vækst 2000-2021 (%)

VÆKST I BNP	30,0
- Heraf fra beskæftigelse	10,6
- heraf fra ændring i arbejdstid	-7,8
- heraf fra produktivitetsudvikling	27,2

Kilde: Momentum. Egne beregninger på baggrund Danmarks Statistik.

Om undersøgelsen

Arbejdstid

Arbejdstiden er opgjort ud fra Nationalregnskabets præsterede timer, der opgøres på årsniveau. De præsterede timer er et udtryk for det samlede antal timer brugt på arbejde, når der er taget højde for eksempelvis sygefravær og ferier. For at opgøre arbejdstiden på ugebasis skal man derfor gøre sig nogle antagelser om, hvor mange ugers ferie en gennemsnitlig ansat har. I denne analyse antages det, at en gennemsnitlig ansat arbejder i 44 uger. Det er i overensstemmelse med andre analyser på området.

Dekomponeret vækst

Den dekomponerede vækst i velstanden er opgjort ud fra Nationalregnskabets opgørelse af BNP, antallet af beskæftigede og de præsterede timer. Her opgøres produktivitetens bidrag residualt ud fra væksten i BNP, beskæftigelsen og præsterede timer.

”Selvfølgelig kan vi påvirke arbejdsudbuddet med lavere skatter, men det vil ikke give den størrelse effekter i forhold til arbejdstid, som er nødvendige. Det har så til gengæld nogle betydelige negative konsekvenser i forhold til finansieringen af den offentlige sektor,” forklarer Nina Smith.

Torben M. Andersen forventer at se, at det private arbejdsmarked vil tilpasse sig en situation med mangel på arbejdskraft. Det kan være i forhold til lønnen og en øget effektivitet.

”Det er afgørende at tage initiativer for at øge arbejdstiden. I kraft af at demografien strammer til, og vi bliver flere og flere ældre, må der fra arbejdsgivernes side være fokus på at finde løsninger. Det kan være,

at de kan få nogle til at blive lidt længere på arbejdsmarkedet, hvis de lokker med, at de ikke behøver at være på fuldtid,” siger han.

Men han peger på, at der også er et dilemma, hvis for mange pludselig er på deltid.

”De fleste mennesker synes nok stadig, at der er en værdi i at have fleksible muligheder i forhold til tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet, og så har vi jo stadig problemet,” siger Torben M. Andersen.

Nina Smith indrammer afslutningsvis udfordringerne: ”Grundlæggende ligger der et ønske hos mange om et langt otium. Det er svært at stille noget op imod”.

Momentum 01
Januar 2023
15. årgang
© KL

Ansvarshavende redaktør: Ida Thuesen Nielsen
Redaktør: Jens Baes-Jørgensen
Design: e-Types
layout: Kommuneforlaget

Gratis elektronisk
abonnement
kan tegnes på
kl.dk/momentum

Momentum
Weidekampsgade 10
2300 København S
momentum@kl.dk